

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ

Ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἀκριβεστάτη βιογραφία τοῦ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα θανόντος Ἡροκλέους Βασιάδου ἐγράφη χάριν τοῦ «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ» ὑπὸ λογιῶν ἀνδρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντος, φίλου δ' ἀγαπητοῦ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός· εὐμενῶς δὲ παρεχωρήθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ» πρὸ τῆς ἐν τούτῳ δημοσιεύσεως.
Σ τ. Δ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ἡροκλῆς Βασιάδης ἐγεννήθη τῇ 29 μαρτίου τοῦ 1821 ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Ἡπείρου Δελβινακίῳ, ἐκ πατρὸς μὲν Χρήστου, μητρὸς δὲ Ἀλεξάνδρας. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν τῇ σχολῇ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, διευθυνομένη ὑπὸ Γ. Γαζῆ, τοῦ εἶτα ἐπὶ πολλὰ ἔτη σχολάρχου ἐν Μεσολογγίῳ γενομένου, ἀκολούθως ἀπήλθε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτάκην (Κύζικον) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου τὸ μὲν πρῶτον ἐξηκολούθησε διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς, εἶτα δὲ ὑπὸ Ν. Νεοκλέους. Μετὰ ταῦτα σταλεῖς εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν πρὸς εὐρύτεραν παιδείαν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν ἐν Ἐηροκρήνῃ ἔτι οὖσαν. Τὰ ἐν αὐτῇ δὲ μαθήματα μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διακούσας, ἤξιώθη τοῦ πτυχίου καὶ σὺν αὐτῷ, κατὰ τὸ τότε κρατοῦν ἔθιμον, ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Ἡροκλῆς σχολάρχης δὲ τῆς σχολῆς ἦν ὁ πρῶτος Μεσημβρίας Σαμουήλ ὁ Κύπριος. Ὁ

Βασιάδης, ἅμα τῆς σχολῆς ἀποφοιτήσας, νεαρῶτατος ἔτι, διωρίσθη καὶ διετέλεσεν ἐπὶ μικρὸν σχολάρχης τῆς σχολῆς τοῦ Μεγάλου Ρεύματος. Τῷ 1843 ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς ἐφορείας τῆς Μεγάλης Σχολῆς εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Μετακληθεὶς ὁμῶς μετὰ τινα χρόνον, ἔνεκα τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πολιτικῶν καὶ ἄλλων ἀνωμαλιῶν, διωρίσθη καθηγητῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Μεγάλῃ Σχολῇ. Τοιοῦτος δὲ διετέλεσε μέχρι τοῦ 1847, ἦτοι ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Ἐξῆσπλήρου δὲ τὸ καθήκον αὐτοῦ μετὰ τοσούτου ἐnthουσιασμοῦ, καὶ οὕτως, ὥστε οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξωγοῦντο διὰ τῆς ἐξέχου μορφωτικῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Η. Βασιάδης ἠσχολήθη καὶ παρεσκεύασε σπουδαιοτάτην ἐκδοσὶν τῶν Φιλιππικῶν καὶ τοῦ περὶ στεφάνου τοῦ Δημο-

σθένους, διανοούμενος νὰ ἀπέλθῃ εἰς Εὐρώπην. Τῆς ἐκδόσεως ὁμῶς ταύτης μόνον ὁ πρῶτος τόμος ἐδημοσιεύθη τῷ 1848, δαπάνη τοῦ φιλομούσου Σωτηρίου Καλλιιάδου, περιέχων τὸν α' κατὰ Φιλίππου καὶ τοὺς τρεῖς Ὀλυνθιακοὺς. Ὅπως δὲ ἐξετιμήθη ἡ ἐκδοσις αὕτη δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι ἡ Φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας ἐπὶ ταύτῃ ἀπένοιμε τῷ πονήσαντι αὐτῇ τῷ 1857 τὸ πτυχίον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας. Οἱ δ' ἄλλοι δύο τόμοι, ἐκ τῶν τεσσάρων γνησίων φιλιππικῶν καὶ τοῦ περὶ στεφάνου μέλλοντες ν' ἀπαρτισθῶσι, δὲν ἐξεδόθησαν· διότι τὰ χειρόγραφα, σὺν ἄλλοις φιλολογικαῖς ἔργοις τοῦ ἀνδρός, κατεστράφησαν ἐν πυρκαϊᾷ, γενομένη ἐν τῇ συνοικίᾳ, ἐν ἣ κατόκει ἐν Παρισίοις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ

Εἰς Παρισίους μετέβη τῷ 1848 μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ ἔμπροσθεν μνησθέντος Σ. Καλλιιάδου, τοῦ πρεσβυτέρου Δημητρίου καὶ τοῦ νεωτέρου Κωνσταντίνου, τοῦ διακεκριμένου ἐν Κωνσταντινουπόλει λογιῶν. Ἐν Παρισίοις ὁ Βασιάδης σκεφθεὶς, ὅτι ἐκμανθάνων ἐπιστήμην ἀνεξαρτησίαν διδούσαν μᾶλλον ὠφέλιμος τῷ ἔθνει αὐτοῦ νὰ γένηται δύναται, ἐνεγράφη φοιτητῆς τῆς ἱατρικῆς σχολῆς καὶ διήκουσε τὰ μαθήματα αὐτῆς μέχρι τοῦ 1855. Διατρίψας δὲ δύο ἔτη ἐν Παρισίοις καὶ Βάδεν-Βάδεν, ἠσχολεῖτο περὶ τὴν μελέτην τῶν δοκιμωτάτων ποιητῶν καὶ

πεζογράφων τῶν ξένων φιλολογικῶν.

Τῷ 1858 ἀπήλθεν εἰς Βερολίνον, ὅτε, ἑορταζομένης τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς καθηγεσίας τοῦ περιωνύμου φιλολόγου τῆς Γερμανίας καὶ ἐπιφανοῦς ἑλληниστοῦ Αὐγούστου Böckh, οἱ αὐτόθι Ἕλληνες φοιτηταί, μέλλοντες νὰ ἐπιδῶσιν τῷ ἐπιφανεῖ ἀνδρὶ προσφώνησιν ἀνέθηκαν τῷ Βασιάδῃ τὴν σύνταξιν αὐτῆς. Ἡ προσφώνησις αὕτη, ἐπιδοθεῖσα, ἐδημοσιεύθη εἶτα μετὰ τῶν ἄλλων τοιούτων, διαφόρων διατριβῶν καὶ συγχαρητηρίων ἐν ἰδίῳ τόμῳ.

Ὁ Βασιάδης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς πρωσσικῆς πρωτεύουσῆς ἠχοράσατο τῶν μαθημάτων, ἐν τῇ ἱατρικῇ καὶ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ. Ὑποστάς δὲ τῇ 13 ὀκτωβρίου τὰς κεχανονισμένας ἐξετάσεις, καθ' ἃς ὑπεστήριξε τὸ θέμα τῆς ἐναϊσμοῦ αὐτοῦ διατριβῆς «De veterum Graecorum Gymnastica», ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς.

Ἐπανελθὼν δὲ τῷ 1859 εἰς Ἀθήνας μετὰ περιήγησιν ἀνά τὴν Εὐρώπην ἐπιμόνως προὔτρέπετο ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ, τῶν αἰοιδίμων Φαρμακίδου, Κ. Ἀσωπίου καὶ Φιλίππου Ἰωάννου, ὅπως μείνῃ ἐν αὐταῖς καὶ ἀναλάβῃ μαθημένα ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ φρονῶν ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ λόγιοι ἔπρεπε νὰ μένωσιν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Ἑλλ. Βασιλείου, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἐν τῇ πόλει δὲ ταύτῃ Βασιάδης ἀρξάμενος τῶν φιλολογικῶν καὶ παιδευτικῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν, δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην, ἀλλὰ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐξέτεινεν εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὅπου Ἕλληνες οἰκοῦσιν, ἀγωνιζόμενος νὰ συνενώσῃ πάντας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἥτοι πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τῶν Ἑλλην. γραμμάτων, δι' ὧν προσεδόκα τὴν ἀναμόρφωσιν καὶ παλλιγενεσίαν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ. Συγκεντρώσας δὲ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ λογίου καὶ τοῦ κερδῶου Ἐρμού Ἰδρυσε μετὰ τῶν κυριωτάτων ἐξ αὐτῶν τὸν πρῶτον πανελληνιον Σύλλογον, Ἐκπαιδευτικὸν Φροντιστήριον ἐπικληθέντα, οὗ σκοπὸς ἀνεγράφετο « ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων ἐν γένει εἰς τοὺς ἐν τῷ Ὄθωμανικῷ Κράτει ὀρθοδόξους λαούς, καὶ μάλιστα εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον, ἀνευ διακρίσεως καταγωγῆς ἢ γλώσσης. » Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν τοῦτο Φροντιστήριον, ὅπερ σύμβολον εἶχε τὸ « ἐκ μῆος πνέουσα Ματρός », ἀνέστειλε τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, τὸ μὲν ἔνεκα τῶν τότε (1861) ἐπικρατουσῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, τὸ δὲ, διότι ἀπητοῦντο δαπάναι πολλάι. Ἄντ' αὐτοῦ δὲ ἰδρῦθη ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, οὗ ὁ πρῶτος τῆς πρώτης τριάδος τῶν ἰδρυτῶν ἐγένετο ὁ Βασιάδης τῷ 1861. Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος ὑπῆρξε τὸ πρότυπον τῶν πολλῶν μετ' αὐτὸν ἰδρυθέντων συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν, καὶ σπουδαίως ἐπέδρασεν εἰς τὴν ἀπὸ ἐννέα καὶ εἴκοσιν ἐτῶν πνευματικῆν κίνησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐκτὸς δὲ τοῦ πατρὸς τούτου τῶν συλλόγων, τῆς ἀμέσῃ ἐνεργείας τοῦ Βασιάδου, ἰδρῦθησαν οἱ σύλλογοι Ἐρατικὸς, Ἡπειρωτικὸς, ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδείας, ἱερατικὸς καὶ τὰ διδασκαλεῖα Ζαρίφειαν ἐν Φιλιππουπόλει, Ζωγράφειαν ἐν Κεσσορατίῳ τῆς Ἡπείρου, καὶ Ζάππειον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις ἀρωγούς καὶ συναγωνιστὰς ἔσχεν ὁ Βασιάδης τοὺς Γεώργιον Ζαρίφην, Ἀνδρέαν Βαλλιᾶνον, Ζαννὴν Στεφάνοβιχ, τὸν μέγαν εὐργέτην τοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνον Ζάππαν καὶ ἰδίᾳ τὸν φιλόμουσον Χρηστάκην Β. Ζωγράφον, συμπατριώτην αὐτοῦ, δε ἐγένετο αὐτῷ ὅ,τι οἱ αἰοιδίμοι Ζωσιμάδαί τῷ Κοραῆ.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως δις ἀνέθηκαν αὐτῷ, ὅπως ἐκπροσωπήσῃ αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις τὸ μὲν πρῶτον κατὰ τὸ 1861, ἵνα συχαρῆ τῇ βασιλίῃ Ἀμαλίᾳ ἐπὶ τῇ διασώσει αὐτῆς, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1888, ἵνα ἐν ὀνόματι αὐτῶν συχαρῆ τῷ βασιλεῖ Γεωργίῳ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ ἐπιδῶ αὐτῷ πολυτελέστατον λεύκωμα ἐν ᾧ προσφώνησις αὐτῶν κατάλληλος ὑπῆρχεν. Κατὰ τὴν πρώτην ἀντιπροσωπείαν τῷ Βασιάδῃ ἀπενεμήθη τὸ παράσημον τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ τοῦ τάγματος

τῶν ἵπποτων τοῦ Σωτήρος. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο ἐπίσης ἐνέθηκεν αὐτῷ ἀντιπροσωπείας, τὴν μὲν τῷ 1879 ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ συγκληθέντι συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων, τὴν δὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πεντηκονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ. Ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Συλλόγων ἀνέγνω πραγματείαν περὶ γυμναστικῆς, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ τόμῳ τῶν πρακτικῶν τοῦ Συνεδρίου μετ' ἄλλης τινὸς αὐτοῦ ἐκτενῶς πραγματείας περὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐν Κων]πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου.

Πλὴν δὲ τῶν πραγματειῶν τούτων καὶ τῆς ἔμπροσθεν μνησθείσης Δημοσθένους ἐκδόσεως ὁ Βασιάδης συνέγραψεν καὶ ἄλλα πολλὰ, ποικίλα καὶ σπουδαία, ὧν τινὰ μὲν ἐδημοσιεύθησαν, μάλιστα διὰ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἄλλα δὲ κατεστράφησαν ἐν τῇ κατὰ τὸ 1870 ἐπισυμβάσει ἐν Σταυροδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πυρκαϊᾷ, καὶ ἄλλα μένουσιν ἀνέκδοτα. Ἐνεκα ἐλλείψεως χώρου, ἀδυνατοῦντες ν' ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα ἕκαστον τῶν δημοσιευθέντων ὑπ' αὐτοῦ, σημειούμεθα γενικῶς τὸν ἄνθρωπον ταῦτα τὰ ἔργα αὐτοῦ ὑπῆρξαν α) προλαλιαὶ καὶ προσφωνήσεις κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀπαγγελλθεῖσαι καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς προεδρικῆς ἑδρας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, οὗ ἐξάκις προήδρευσε καὶ οὗ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτὸς πρὸ τριετίας ἐτέλεσεν οὐχὶ μὲν ὡς ἐνήργησε δι' ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, ἀπαγορευθέντος τούτου κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν ὑπὸ τῆς ὀθωμ. Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐν πολλαῖς ἐκδηλώσεσι σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων σοφῶν β) προεδρικοὶ λόγοι ἀπαγγελλθέντες διδόντος λόγον τῶν κατὰ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ πεπραγμένων γ) πραγματεία περὶ διαφόρων θεμάτων, ἃς ἀνέγνω ἐν ταῖς συνεδρίασι τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων δ) διαλέξεις γενόμεναι ἐν τῷ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγῳ ἢ ἄλλοις συλλόγοις ἢ ἀδελφοτήσι ε) ἐκθέσεις περὶ διαφόρων παιδευτικῶν ἢ φιλολογικῶν διαγωνισμάτων καὶ θεμάτων κοινῇ μετ' ἄλλων ἢ παρ' αὐτοῦ μόνον γενόμεναι.

Πάντα ταῦτα εἰσὶ περὶ τὰ ἐξήκοντα. Ἰδίᾳ δὲ μνησίας ἄξια εἶναι ὁ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1872 ἐν τῇ πρώτῃ συνεδρίᾳ τοῦ Ἐρατικοῦ Φιλοκατασκευαστικοῦ Συλλόγου ἐν Κωνσταντινουπόλει λόγος Ἐρατικὸς ἢ τοῖς περὶ τῆς ἀρχαίας Ἐρατικῆς καὶ τῶν λαῶν αὐτῆς, καὶ ἡ ἐν τῷ ΙΓ' τόμῳ τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου δημοσιευθεῖσα σπουδαιότατη καὶ ἐκτενὴς πραγματεία, ἡ ἐπιγραφομένη Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἑλλ. παιδείαν καὶ τὸν Ἑλλ. πολιτισμὸν.

Ὁ Βασιάδης πολλὰς καὶ σπουδαίας παρασχὼν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει ὑπηρεσίας μάλιστα ἐν τῇ ἐκπαιδευσει αὐτοῦ, γνωστὸς ἐγένετο καὶ τοῖς ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἑλληνισταῖς, διότι οὗτος οὐ μόνον τὴν συνένωσιν τῶν ὁμογενῶν ὁπαδῶν τοῦ Λογίου καὶ κερδῶου Ἐρμού ἐπέδιδωξεν, ἀλλὰ καὶ τὸν σύνδεσμον τῶν Ἑλλήνων λογίων πρὸς τοὺς ἑλληνιστὰς, οὓς κατὰ πνεῦμα συγγενεῖς αὐτῶν ἠγεῖτο.